

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

בנימינה – מושבה של יסמין מביצות ממאירות לגן יסמין פורח

"ופה אני רוצה ליצור יישוב חקלאי משוכלל, אשר יהיה מופת לרבים" (בנימין רוטשילד)

בית הראשונים בבנימינה, צילום: הדס עברון, מתוך: [ויקיפדיה](#)

היש"מ מותאם לסדנת "המהפך הציוני במישור החוף"

מאת: גבי אברהם

עריכה: רונית בין

עריכה לשונית: אפרת חבה

תשע"ה, 2015

רח' הנביאים 30, בניין ארלדן ירושלים, 91911, טל': 02-5603190/1, פקס': 02-5602054 אגף של"ח

inbalba@education.gov.il

קובץ זה מכיל קישורים גם לאתרים חיצוניים שאינם אתרי משרד החינוך.

תוכן אתרים אלו, לרבות הפרסומות הכלולות בו, הינו באחריות בעלי האתרים ואינו באחריות משרד החינוך.

בנימינה – מושבה של יסמין מביצות ממאירות לגן יסמין פורח

”ופה אני רוצה ליצור יישוב חקלאי משוכלל אשר יהיה מופת לרבים”

(בנימין רוטשילד)

”אני רוצה לרכז עבודתי בעיקר בשומרון, לייבש את ביצות כברה. על-ידי כך תירפא הסביבה ותתאחדנה כל המושבות מחדרה ועד זיכרון-יעקב. ופה אני רוצה ליצור יישוב חקלאי משוכלל, אשר יהיה מופת לרבים” (בנימין רוטשילד). היום, בין השומרון לים ובין השרון לכרמל, בבקעת הנדיב הירוקה, בין נופיה המרהיבים, בין הכרמים, מטעי הפרי, הנחלים הזורמים, השדות המעובדים, חורשות איקליפטוס – שוכנת המושבה הוותיקה בנימינה, שהייתה גולת הכותרת של עשייתו של הברון רוטשילד, ולא בכדי היא נושאת את שמו. בנימינה עלתה על הקרקע בשנת 1922, מתיישביה היו בני מושבות השומרון והגליל ומשוחררי הגדוד העברי.

סיפור המושבה הוא סיפורם של אנשים חלוצים ונחושים, שחרף הקשיים נענו לאתגרים ועשו את נופי הביצות לגן של יסמין.

מסלול היש”מ עובר בין אתריה הראשונים של בנימינה, שמספרים את סיפור הקמתה והתפתחותה של המושבה והשלובים בנוף העכשווי שלה. בכך הישן והחדש משתלבים לשלם. בנימינה היא דוגמה אחת מרבות למימוש הרעיון הציוני בארץ ישראל.

חבל ארץ : צפון השרון.

משך זמן היש”מ : המסלול הארוך, שכולל את המחצבה ואת נחל תנינים, אורך כ-5 שעות (ללא נסיעה). המסלול הקצר, אורך עד 4 שעות.

אורך מסלול ההליכה : כ-4.5 ק”מ.

מפה : מפה עירונית, בנימינה.

נקודת התחלה : בית יד ראשונים, רחוב הכרמל.

נקודת סיום : בית הקברות, רחוב דרך נילי.

עונה מומלצת : כל השנה.

מגבלות : אין.

בטיחות : הליכה בחוליות או בקבוצה, על מדרכות בלבד, חציית כבישים בצמתים מרומזרים או במעברי חצייה בלבד.

דרגת קושי : קל, אינו בר-נגישות

אתרים בתשלום : [מוזיאון ”חדר ראשונים”](#) – בתיאום.

מה ביש"מ

1. תיאור מסלול

2. מפת היש"מ

3. תיאור האתרים שבמסלול

4. מהלך הפעילות ביש"מ

5. המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ

משחקים ונהנים (1)

ימי בנימינה (2) – משימות תלמידים

ימי בנימינה (3) – תשובות למורה

דיוקנו של זאב ז'וטניסקי על שטר של מאה (4)

צופים אל המרחב מהמחצבה (5)

צופים אל המרחב מהמחצבה (6) – תשובות והרחבה למורה

בית הקברות (7)

מעגל של"ח (8)

מהו מעגל של"ח

תמונות האתרים שבמסלול (9)

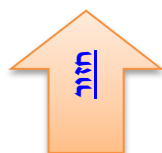
6. ביבליוגרפיה מומלצת

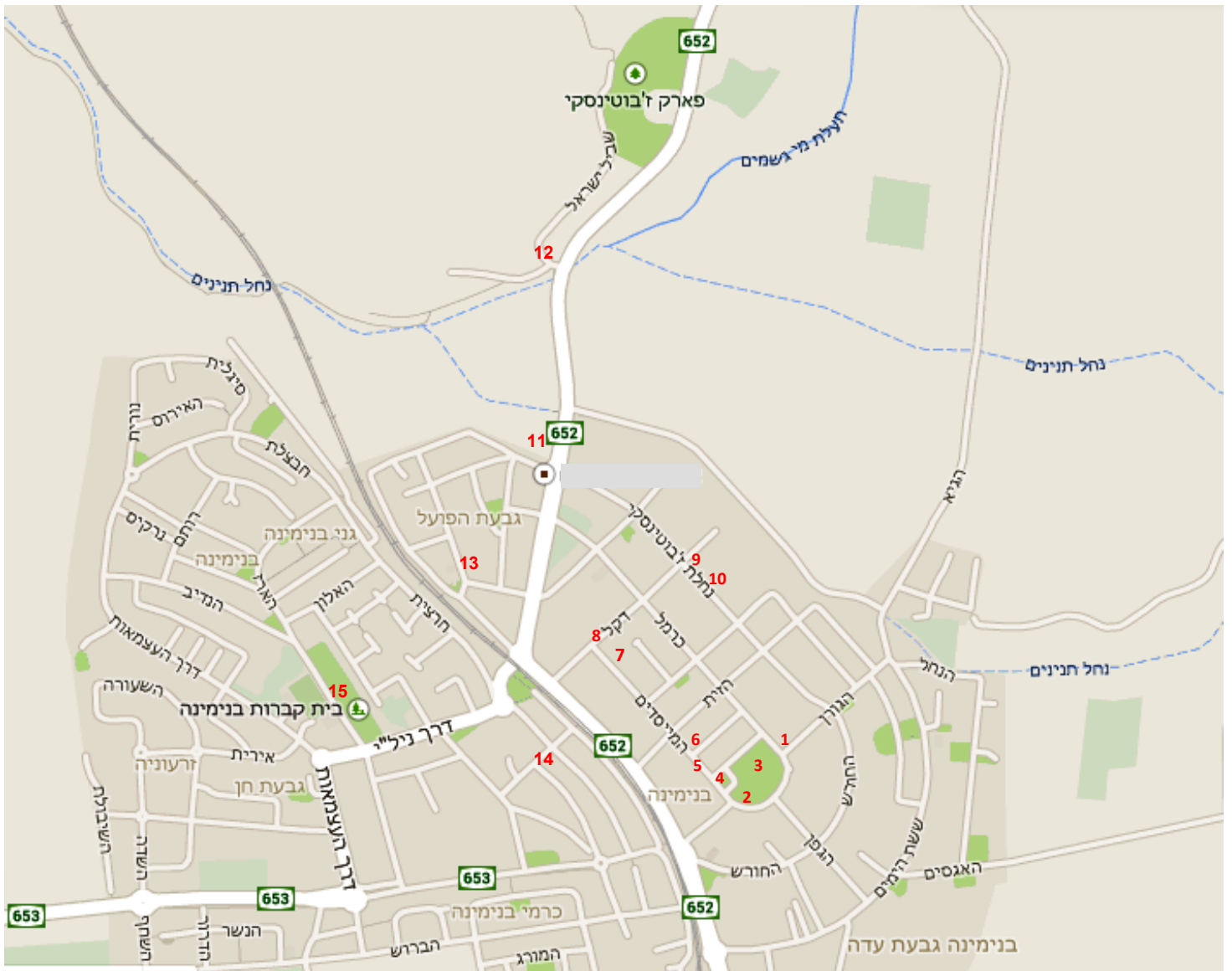
7. קישורים אינטרנטיים נוספים

תיאור מסלול

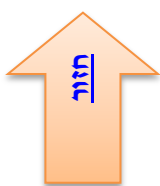
מסלול היש"מ מתחיל ברחוב הכרמל, במוזיאון "בית ראשונים" (1) – המציג את חיי המתישבים הראשונים במושב. מרחוב הכרמל נפנה מערבה לרחוב קרן היסוד 2, אל בית הכנסת "תפארת בנימין" (2) – שנקרא על שם הברון רוטשילד, שתרום להקמתו. מזרחה מבית הכנסת ובסמוך לו, ניצבים מגדל המים ותחנת הנוטרים האזורית (3) – שריכזה פעולות ביטחוניות שונות בתקופת טרום המדינה. נשוב לרחוב קרן היסוד ונפנה מערבה אל "המרפאות הראשונות" (4) שבפינת הרחובות המייסדים וקרן היסוד. נפנה לכיוון צפון-מערב לרחוב המייסדים. מול הבנק הלאומי גדל דקל ושינגטוניה חסונה (5) – העץ המאפיין את רוב המושבות הראשונות. ברחוב המייסדים נמשיך לכיוון צפון-מערב ונגיע לבית מספר 31 – בחצר בית זה גדל צמח היסמין (6). בעבר הפיקו בשמים מהיסמין בבית חרושת לבשמים. לימים היה מבנה בית החרושת ליקב. נמשיך באותו כיוון אל בית מספר 9 – בית האיכר לוי (7) – שנבנה ב-1922. נמשיך בכיוון צפון-מערב עד לצומת הרחובות המייסדים והדקל, ונעמוד מול בית משפחת ליפין, "בית חלוץ מהקבוצה הקליפורנית" (8) – שהגיעה לארץ ישראל לאחר שחבריה למדו חקלאות בקליפורניה, ומכאן שמה: "הקבוצה הקליפורנית". משם נפנה מזרחה ברחוב הדקל ונחצה את רחוב הכרמל לרחוב חירות, לנחלת ז'בוטינסקי (9) – שהקימו חברי גרעין בית"ר. נצעד במעלה רחוב חירות לכיוון דרום-מזרח עד בית מספר 33 – בית משפחת אולמרט (10). משם נחזור בכיוון צפון-מערב עד לרחוב הגיבורים, נחצה את כביש הראשי המקשר בין בנימינה וזיכרון-יעקב (652) ונגיע לטיילת שוני (11). נלך צפונה על הטיילת לאורך הכביש, נחצה את נחל תנינים ונפנה מערבה לעבר פארק ז'בוטינסקי ומחצבת בנימינה (12). נבקר באתרי שימור המחצבה. סמוך למגרסה האחרונה, נרד מדרך העפר העולה צפונה ונפנה בעיקול חד מערבה ומיד, ליד מבנה קטן, צפונה. נמשיך עד לשביל ישראל ונרד בו לנחל תנינים. נלך בשביל המסומן בירוק והמוביל דרומה עד לאנטנה, נפנה ונלך לאורך כרם הזיתים מערבה, ואחר כך דרומה למפגש רחוב השיש ורחוב השניים. משם נלך בכיוון דרום-מזרח לרחוב השניים מספר 6, לבית משפחת מנור (13). נמשיך ברחוב השחר עד לגשר, נעבור תחתיו ונלך בדרך ניל"י בכיוון מערב עד לכיכר, נפנה לכיוון דרום-מזרח ברחוב הנשיא ונגיע ליקבי בנימינה ולבית חרושת לבשמים (14). נמשיך ברחוב הנשיא בכיוון דרום-מזרח עד לרחוב היקב, וברחוב ההגנה נפנה צפונה עד דרך פיק"א. נמשיך עד רחוב היסמין, ונמשיך צפונה עד דרך ניל"י. נחצה את הכביש אל בית הקברות של בנימינה (15) – כאן מסתיים המסלול.

- אפשר לקצר את המסלול ולדלג על תחנות 11, 12 – קיצור של 1.5 ק"מ. מרחוב הגיבורים, כביש 652, נמשיך מערבה הישר לרחוב השיש עד למפגשו עם רחוב השניים, וההמשך כמתואר במסלול הארוך.

רחוב נחלת ז'בוטינסקי = רחוב החירות

תיאור האתרים שבמסלול

בית הראשונים – בית צ'ודקוב (1) – רחוב הכרמל פינת הגורן

בית הראשונים הוא בית פשוט מימיה הראשונים של בנימינה, ביתה של משפחת צ'ודקוב, שעלתה ארצה עם הצהרת בלפור והתיישבה בבנימינה כמשפחת איכרים מייסדים. לאחר מותו של מנדל צ'ודקוב, תרמה המשפחה את הבית להנצחת ראשית ההתיישבות. בית הראשונים נחנך בחגיגות השבעים למושבה, ב-1992. כיום, הבית מתפקד כמוזיאון. תושבי בנימינה תרמו את המוצגים שבבית – כלי חקלאות ומכשירים נוספים אשר שימשו את האיכרים שייסדו את המושבה בשנות העשרים של המאה ה-20. החדר הראשון מוקדש למייסדי בנימינה, במסדרון מוצגות תמונות מייבוש ביצות כבארה, החדר השני מציג את המשך תולדות המושבה.

בית הכנסת "תפארת בנימין" (2) – רחוב קרן היסוד 2 (ליד יד לבנים, מול מבנה המועצה המקומית בנימינה)

בית הכנסת המרכזי של בנימינה, "תפארת בנימין", נקרא על שם הברון רוטשילד – שתרם להקמתו. בית הכנסת נחנך בשנת 1928 במעמד הרב הראשי האשכנזי, הרב אברהם קוק, ורבה הראשי של מצרים, הרב חיים נחום. בית הכנסת ממוקם במרכז המושבה, בלב גן ציבורי. המבנה הארכיטקטוני, בעל האקוסטיקה הראויה לציון, מיוחד לבתי הכנסת של מושבות הברון ומרשים גם היום, סגנון העיצוב והבנייה של בית הכנסת הם על-פי הארכיטקטורה של מבנים באירופה. בימי המאבק להקמת מדינת ישראל, היו בבית הכנסת, בעזרת הנשים ומתחת לבמה, סליקים לנשק.

תחנת הנוטרים בבנימינה (3) – רחוב קרן היסוד, מאחורי בית הכנסת

תחנת הנוטרים בבנימינה היא תחנה אזורית, שריכזה פעולות ביטחוניות שונות החל משנת 1938. התחנה נבנתה בין עמודיו של מגדל המים – שהוקם בשנת 1922, בנקודה הגבוהה ביישוב, במימון הברון רוטשילד. תחנת נוטרים זו החליפה את התחנה הראשונה אשר שכנה במרתף מלון הולץ. בשנת 1996, הקימה העמותה לשימור ולשחזור עבר המושבה בנימינה מוזיאון במבנה. במקום: סליק של ארגון "ההגנה", מפת האזור משנת 1939, מקלעים, פנסי איתות, תחנת שידור ועוד, בין היתר פסל בדמותו של קפטן דרקפורד. קפטן דרקפורד היה מפקד בריטי אשר העלים עין מפעילויות בלתי-חוקיות של אנשי ה"הגנה" בבנימינה.

המרפאות הראשונות (4) – פינת הרחובות המייסדים וקרן היסוד

בית זה היה בתחילה ביתה של משפחת הרצנשטיין. החל מסוף שנות השלושים, נפתח בו סניף של קופת חולים כללית. סניף זה נועד לשרת את האוכלוסייה, בנוסף לסניף קופת חולים העממית – קופת החולים הראשונה במושבה. הקדחת לא פסחה על חלוצי בנימינה. הראשון שמת מקדחת היה יהודה

הרצנשטיין, ממשוחררי הגדוד העברי, וקברו היה הראשון בבית הקברות. [ד"ר הלל יפה](#) סייע בתחילה במאבק בקדחת, אחר כך החליף אותו [ד"ר ליטבאק](#) – שבשביל חולה קודח היה טורח למצוא חצי לימון במושבה, היה בא ויושב אצלו כל הלילה והיה מצווה על החולים לבלוע את הכינין המר כדי שיבריאו. לימים, עם הקמת שירותי רפואה ארציים, נפתח במבנה זה סניף של [קופת חולים עממית](#) מייסודה של "הדסה". המרפאה פעלה עד שנות השישים של המאה הקודמת.

[דקל וושינגטוניה חסונה \(5\)](#) – רחוב המייסדים, מול הבנק הלאומי

דקלי הושינגטוניה יצרו את השדרות במושבות הברון רוטשילד. הם נראים למרחוק ושימשו נדבך חשוב בתרבות הגננית המתפתחת בארץ ישראל. [אהרון אהרונסון](#) הביא דקלים אלו לראשונה לארץ ונטע אותם במושבות הברון. את שדרות הושינגטוניה בנימינה נטעה [פיק"א](#) בשנת 1922. אהרון אהרונסון היה בן שש כשהוריו עלו לישראל בשנת 1882. בגיל שמונה-עשרה, שלחו אותו פקידי הברון רוטשילד בזיכרון יעקב ללמוד חקלאות בצרפת. הוא שב לארץ כאגרונום מטעם הפקידות ונשלח למטולה. ההסתדרות הציונית צירפה אותו למשלחת "הוועדה לחקירת ארץ ישראל" כעוזר מנהל המשלחת. המשלחת חקרה את הצומח, המים, הסלעים והמתכות בארץ ישראל. ב-1906, גילה אהרונסון את אם החיטה והקים את המשרד לייעוץ חקלאי היחיד בישראל. ב-1910 גייס כסף מיהודי ארצות הברית והקים את החווה החקלאית בעתלית. בחווה אקלם צמחים מאזורי אקלים דומים בעולם, ניסה שיטות ומכונות חקלאיות חדשות והפיץ ידע חקלאי בין מושבות הברון הקיימות. דקל וושינגטוניה היה אחד ממיני העצים שאהרונסון הביא לחווה ולאחר מכן הפיץ במושבות הראשונות. גם הטורקים הכירו ביכולותיו וב-1915 מינו אותו למציאת פתרון לארבה שפגע בכל הצומח בארץ ישראל.

[צמח היסמין \(6\)](#) – רחוב המייסדים 31

אחד ממקורות הפרנסה שייעד הברון למתיישבי בנימינה היה תעשיית בשמים. לשם כך, הוא שלח מומחה לייצור בושם לארץ ישראל והחלו ניסיונות להפיק בושם מצמחי היסמין. שדות יסמין נשתלו ובית חרושת לבשמים הוקם בשנת 1925 – במבנה המשמש היום את יקבי בנימינה. בעקבות הקמתו של בית החרושת, התחבטה הנהלת פיק"א בשאלת כוח האדם לקטיפת היסמין. הפתרון שנמצא הוא העלאת עובדים יהודים מגיאורגיה (גרוזיה) לארץ, ואכן בשנת 1929 הגיעו לבנימינה 27 משפחות – כ-150 נפש. זמן קצר לאחר בואם, התיישבו העולים בשכונת יעקב שבנתה עבורם פיק"א וראו ["שכונת יעקב ובית החרושת לתמציות בושם, כנס ילדי היסמין"](#).

רחוב המייסדים הוא הרחוב הראשי של בנימינה מעת היווסדה. את הרחוב תכננה חברת פיק"א. בתי האיכרים הראשונים נבנו **מלבני סיליקט** לא מטווחות, כללו שני חדרים קטנים, ללא שירותים, ללא חשמל וללא מים זורמים. בכל חצר היה ברז ששימש לבישול ולרחצה (בגיגית). בחצר הוקמה גם רפת קטנה. ביתם של הדסה ובצלאל לוי הוא הבית היחיד שנותר מאותם בתים שנבנו ב-1922. הבעלים עזבו את המושבה עוד בשנות הארבעים, ומאז שימש הבית, במרבית השנים, כמחסן.

הקבוצה הקליפורנית – בית ליפין (8)

קבוצת צעירים יהודים מארץ ישראל יצאה לקליפורניה ללמוד חקלאות ולשוב לעבוד את אדמת הארץ. הקבוצה התיישבה בתחילה **בחאן זרעוניה** (חאן זקרניה) – שרכשה פיק"א בראשית המאה ה-20. בקבוצה הקליפורנית היו חברים שהתמחו בתחומים שונים ומגוונים: גידולי השקאה, גידול בהמות ומטעים. חברי הקבוצה רכשו בחו"ל כלים חקלאיים, פרות הולנדיות, פרים, עופות, ברווזים ועיזים שכמותם טרם נראו בארץ ישראל ("הקבוצה הקליפורנית"). משפחת ליפין הייתה חברה בקבוצה זו. ליפין עסק בעיקר בהכשרת הקרקע ובייבוש ביצות בנימינה בעזרת מכונה שנקראה סקייפר.

נחלת ז'בוטינסקי (9) – רחוב חירות (בין הרחובות הזית והאיכר)

בשנת 1939, הקימה קבוצת חלוצים – רובם בוגרי פלוגות הגיוס של "**ביתר**" בגליל – התיישבות של חומה ומגדל **בתל צור**. בשנת 1942, עברה הקבוצה להתגורר במבצר שוני, ששימש גם כמחנה אימונים של האצ"ל בפעולותיו נגד השלטון הבריטי בארץ ישראל. קבוצה זו הקימה את נחלת ז'בוטינסקי כמושב. ב-1946, הועתקה המושבה אל סמוך לבנימינה, וברבות הימים הייתה לשכונה בבנימינה. נחלת ז'בוטינסקי נקראת על שם **זאב ז'בוטינסקי** (1880-1940), סופר, עיתונאי ומנהיג חשוב בתנועה הציונית. בזמן מלחמת העולם הראשונה, היה ז'בוטינסקי ממקימי הגדודים העבריים, גדודים בצבא הבריטי שנשאו סמל ודגל עבריים והשתתפו בכיבוש ארץ ישראל מידי הטורקים. ז'בוטינסקי ייסד את תנועת הנוער בית"ר והקים את המפלגה הרוויזיוניסטית. הוא דגל במדיניות של כלכלה ליברלית (חופשית) ובמדיניות של הגברת העלייה לארץ במטרה ליצור בה רוב יהודי. ז'בוטינסקי התנגד בתוקף לתכנית חלוקת הארץ בין יהודים לערבים ואף מתח ביקורת על הוויתור על עבר הירדן המזרחי מאחר שראה בו חלק מארץ ישראל.

בית משפחת אולמרט (10)

משפחת אולמרט הייתה ממקימי נחלת ז'בוטינסקי בבנימינה. בני משפחה זו היו והינם תלמידיו של ז'בוטינסקי וממשיכי דרכו.

מרדכי אולמרט (1908-1998)

מרדכי אולמרט למד חקלאות בהכשרה בהולנד והגיע לארץ ישראל עם רעייתו בלה בשנת 1933. השניים הצטרפו למחתרת האצ"ל והיו פעילים במשימות נגד המנדט הבריטי. הם השתייכו לקבוצה קטנה יחסית של פעילים רוויזיוניסטים שקידשה את ערכי ההתיישבות החקלאית, ובמשך שנים אחדות נדדו בין משקים חקלאיים שייסדו עם חבריהם לתנועה. במשק שייסדו במבצר שוני, ששימש גם בסיס לפעולות האצ"ל, נולד השלישי מבין ארבעת בניהם: אהוד אולמרט. לאחר שנים אחדות, עברו משם לייסוד ההתיישבות הבית"רית החדשה נחלת ז'בוטינסקי בבנימינה – שם השתקעו והפעילו משק קטן שכלל כרם, פרות מספר ולול תרנגולות.

בנחלה זו נולדו וגדלו ילדים שלימים היו לדמויות פוליטיות מוכרות ובולטות, ביניהם ראש הממשלה לשעבר אהוד אולמרט, השר לשעבר זאב בויס ז"ל ויו"ר קק"ל לשעבר שלמה גרבץ ז"ל.

טיילת שוני (11) – לאורך כביש 652 (בין בנימינה לשוני)

הקרן הקיימת לישראל, בשיתוף עם האדריכלית ורדית פז, הקימה את טיילת שוני. הטיילת מקשרת – רעיונית ופיזית גם יחד – בין עבר והווה. בקצה האחד המושבה בנימינה ובקצה האחר פארק ז'בוטינסקי ובו מבצר שוני. בהקמת הטיילת הודגשו הסביבה החקלאית והערך ההיסטורי של המקום. דבר זה בא לידי ביטוי בחומרים, בצמחייה ובאלמנטים שנבחרו לשמש בפרויקט, כגון: עצי אלון, עצי פרי וצמחי תבלין. נעשה שימוש באדני רכבת מעץ אלון להשלמת רעיון החזרת האלונים (אלוני התבור) שנכרתו בעת השלטון העות'מאני, וערוצי נחל תנינים ותעלת התמסח מובלטים בעזרת גשרים מוארים.

מחצבת בנימינה (12)

הקמת מחצבת בנימינה קשורה לסלילת הכביש בין בנימינה לפרדס חנה. לשם השגת חצץ לכביש, נחצבה אבן מאחת השלוחות הדרומיות של הכרמל, בתחום בנימינה. מאז הקמתה ב-1929 הייתה לחלק בלתי-נפרד מקורותיה של בנימינה. מהר מאוד התברר כי אבן הדלומיט (סוג של אבן גיר קשה) שבמחצבה היא באיכות מעולה ובעלת אפשרות לשימושים מגוונים.

הגרעין הראשון של עובדי המחצבה כלל פועלים מקומיים שהתארגנו בכוחות עצמם, בתיאום עם פיק"א. באותם הימים נעשתה העבודה ידנית: הקידוח בסלע נעשה באמצעות באלמינות (מוט ברזל

מחודד) והפיצוצים נעשו באמצעות פתיל. לאחר הפיצוץ, הוכנס חומר נפץ בנקבים. גושי האבן שנתקבלו מהפיצוצים רוסקו בפטישים ונגרסו לחצץ – הכול בעבודה ידנית. החצץ הובל ליעדו על גבי חמורים, מלאכה שהתמחו בה עולים מכורדיסטן.

בפרוץ מלחמת העולם השנייה, נזקקו הבריטים לכמויות גדולות של אבן לסלילת דרכים. לפיכך נבנתה מסילת רכבת שהובילה למחצבה ואת האבנים העמיסו ישר על קרונות הרכבת. עם קום המדינה, החל השלב הרביעי בתולדות המחצבה: למפעל הובאה מכונת גריסה חדשה ומשוכללת, המכונה נחכה בנוכחות שרת העבודה גולדה מאיר. בהדרגה הוכנס מיכון מתקדם למחצבה: פטישי אוויר ומכונות קידוח רבות עוצמה, קרוניות מסוג משוכלל ביותר החליפו את החמורים ואת המריצות, והחלו להשתמש גם במשאיות. עיקר העבודה היה גריסת האבן לחצץ. אבן גולמית נשלחה לבניין נמל אשדוד. כיום המחצבה אינה פועלת ויש **תכניות לשימור המקום ולפיתוחו כאתר תיירותי**.

נחל תנינים

נחל תנינים זורם בגבול שבין הכרמל והשרון. בראשית דרכה של בנימינה, נהגו הילדים להתרחץ במימי הנחל ולדוג בו דגים. נוף הנחל הוא נוף של הר, של עמק ושל נחל זורם – השילוב בין השלושה בא לידי ביטוי בשיר שכתב אהוד מנור, בן בנימינה, **"נחל התנינים"**.

בית משפחת מנור (וינר) (13) – רחוב השניים 6

בית משפחת מנור נמצא **בשכונת גבעת הפועל**, שכונת פועלים שדרשו לבנות את ביתם בבנימינה בשנת 1934. חלק מהפועלים עבדו במחצבה וחלקם בפרדסים ובמטעי האיכרים. בשכונה גרו 35 משפחות. רחל וישראל וינר, הוריו של **אהוד מנור**, הגיעו לשכונת גבעת הפועל במושבה, שם הקימו בית צנוע ליד המסילה שלו מרפסת גדולה, חצר רחבה ופרדס קטן. בבית שליד המסילה, ליד ההר וליד הנחל, גדל אהוד מנור וספג את נופי ילדותו. נופים שהשתקפו בשיריו.

יקבי בנימינה (14) – רחוב הנשיא

יקבי בנימינה היו ממקומות התעסוקה החשובים של בנימינה בראשית דרכה. רבים עבדו אז בקטיף יסמין ובבית החרושת לבושם, וכשהיה בית החרושת ליקב, מצאו הרבה מהעולים החדשים של שנות החמישים עבודה ביקב ובכרמי הענבים של בנימינה. במקום שבו עומד היקב כיום, נפתח ב-1925 מפעל "יסמין" לייצור בשמים לייצוא. ב-1937 פשט המפעל את הרגל. הבניין עמד ריק עד שב-1952 הקים יוסף זלצר, עולה מהונגריה, את יקב "אליעז", לזכר בנו שנפל במלחמת השחרור. עיקר התמחותו הייתה יינות מתוקים, יינות שולחניים פשוטים וליקרים. בתקופה זו כל כורמי היין היו מחויבים לקואופרטיב "כרמל מזרחי", ודוד בן-גוריון עצמו התערב לזכותו של זלצר וחוקק חוק שהתיר לו לקבל

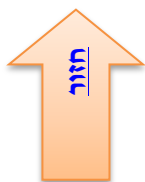
כמות קטנה מהענבים לייצור יין. הברנדי המוביל של היקב נקרא "HARD NUT LIQUEUR" על שם בן-גוריון, אשר היה ידוע כאגוז קשה לפיצוח.

בית קברות בנימינה (15) – דרך ניל"י

בכניסה לבית הקברות של בנימינה עומדים זה לצד זה עץ זית עתיק ועץ ברוש זקוף וגבוה. עץ הזית מסמל את העבר ואת השורשיות של בני המקום, ואילו הברוש מסמל את העתיד הפורץ לשמים. בין הקברים יש עץ שקמה גדול ממדים, שכנראה הובא למקום וניטע בו על-ידי חיילים טורקים.

מימין לשביל המרכזי, בשורה 10 ב', נמצא קברו של אהוד מנור, ומעט אחריו, חלקת חללי צה"ל. בקצה השורה השנייה והאחרונה מרחבת הדגל, בפינה הימנית, נטמן אחיו הצעיר של אהוד מנור, יהודה – שנהרג במלחמת ההתשה.

בשורה 15 ב' טמון זאב בויס, שר בממשלת אולמרט שבית הוריו בנחלת ז'בוטינסקי.

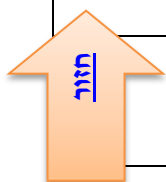

מהלך הפעילות ביש"מ

סדר	מקום הפעילות	נושא הפעילות	תיאור הפעילות	דגש מיוחד	הערות	זמן	ציוד מיוחד
1	מוזיאון בית הראשונים (1)	א. הצגת נושא היש"מ ב. <u>משחקים ונהנים (1)</u> ג. ימי בנימינה	א. מה מצפה לנו היום – קישור היש"מ לסדנה והצגת המסלול. ב. <u>משחק פתיחה</u> – מושגים בסדנת המהפך הציוני במישור החוץ. סיור במוזיאון.	תולדות המושבה	• הדרכה מקומית במוזיאון חלוקה לקבוצות קטנות	60 דק'	
	רחבת הכניסה למוזיאון, ליד השולחנות	א. ארוחת בוקר ב. <u>משחקים ונהנים (1)</u> ג. התארגנות לפעילות עצמאית – <u>ימי בנימינה (2)</u>	פיקולו כיוונים – באחריות <u>מש"צים</u> חלוקה <u>לחוליות</u> בנות ארבעה תלמידים. *הנחיות לפעילות. *הוראות ביטחון ובטיחות.	• הניווט המשימתי העצמאי מתנהל בין האתרים 1-7. יש לקבוע שעת הגעה לאתר מספר 7 – בית האיכר לוי.		20 דק'	<u>ימי בנימינה (2)</u> – משימות לתלמידים <u>ימי בנימינה (3)</u> – תשובות למורה
2	ממוזיאון בית הראשונים לבית הכנסת	הליכה				2 דק'	
3	מבית הכנסת (1) לבית האיכר לוי (7)	<u>ימי בנימינה (2)</u>	ניווט משימתי עצמאי (בחוליות) בין אתריה הראשונים של בנימינה.	דגשי בטיחות		75 דק'	
4	מבית האיכר לוי לבית הקבוצה הקליפורנית	הליכה				2 דק'	
5	בית הקבוצה הקליפורנית (8)	איכרים מלומדים וניסיונות בחקלאות	מאתרים 8-14 הדרכת מורה או מש"צים			5 דק'	

	6 דק'				הליכה	מבית הקבוצה הקליפורנית לנחלת ז'בוטינסקי ולבית אולמרט	6
כנייל	10 דק'		שמות משפחות המייסדים מופיעים על שלטים בכניסה לכל בית.	סיפורו של מקום וסיפורו המיוחד של הגרעין הבית"רי שהיה לחלק מבנימינה, דיוקנו של זאב ז'בוטינסקי על שטר של 100 (4)	התיישבות בית"רית נדירה בארץ ישראל	נחלת ז'בוטינסקי (9), בית אולמרט (10)	7
	10 דק'				הליכה	מנחלת ז'בוטינסקי לטיילת שוני	9
כנייל	10 דק'		הליכה במדרכה בלבד.	הקשר הרעיוני בין עבר להווה בבנימינה, בשוני ובזיכרון יעקב. משימת חוליות 1. צילום קבוצתי ליד דמויות ומתקנים שמתארים את ראשית ההתיישבות (מגדל שמירה כסמל לתקופת המאורעות, אדני רכבת ואלונים נטועים כסמל לכריתת היערות בתקופה העות'מאנית)	הטיילת כחוט מקשר	טיילת שוני (11)	10
	15 דק'				הליכה	מטיילת שוני למחצבת בנימינה	9
צופים אל המרחב מהמחצבה (5) צופים אל המרחב מהמחצבה (6) – תשובות והרחבה למורה מערכת שמע ורמקול	20 דק'		1. התמצאות במרחב. 2. ביטוי למהפך באזור (יש להתייחס גם לביצת הכבארה).	צופים אל המרחב מהמחצבה (5) 1. קשר בין הרובד הפיזי לאנושי – מדוע דווקא כאן הוקמה מחצבה. 2. המחצבה כמקור פרנסה לתושבי המושבה. 1. במה באה לידי ביטוי השפעת האדם על הנוף.	א. תצפית ב. תולדות המחצבה ג. שימור ושיקום, הרס, שמירת טבע,	מחצבת בנימינה ונחל תנינים (12)	10

		התנינים של אהוד מנור.	הציוני לווה בהרס בתי גידול ובהשפעה הרסנית על הנוף. ב 2. תכניות לשימור ולשיקום הנוף במחצבה.	ג2. השמעת "נחל התנינים " של אהוד מנור.	שיקום הנוף	
	20 דק'		סמ"ש ירוק		הליכה	11 מהמחצבה ומנחל תנינים לבית משפחת מנור
מערכת שמע מילים של השירים הנבחרים	10 דק'		רצוי להשמיע שני שירים קצרים או חלקים משירים.	אדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו, השמעת שירים נבחרים של אהוד מנור.	סיפורה המיוחד של משפחת וינר והפזמונאי אהוד מנור	12 בית משפחת מנור (13)
	10 דק'				הליכה	13 מבית מנור ליקב בנימינה דרך רחוב שחר ודרך ניל"י
	10 דק'		עבודת הילדים בקטף היסמין.	1. גידול יסמין באדמת החמרה. 2. משפחות עולים מגרוזיה – "קוטפי היסמין". 3. היקב ופרנסת התושבים.	מבית חרושת לבשמים ליקב מצליח.	14 יקב בנימינה (14)
	15 דק'				הליכה	15 מהיקב לבית הקברות
בית הקברות (7)	20 דק'	קברי המייסדים: שורות 25-27 מימין לשביל המרכזי. קבר אהוד מנור בשורה 10 ב, מימין לשביל המרכזי.	מה שהאדם משאיר אחריו, ערכה של עשייה, משפטים לדוגמה: "עובד אדמה חרוץ". "מחלוצי העלייה השנייה, נפטר מקדחת שחור השתן".	1. סיור בין הקברים – מה כתוב על הקברים. 2. כל תלמיד ירשום משפט אחד שכתוב על אחד הקברים ושהרשים אותו במיוחד.	מעשיך הם הזיכרון	16 בית הקברות (15)
	30 דק'			מעגל של"ח (8)	מעגל של"ח וסיכום היש"מ	

המחשבות ואמצעי עזר לניהול היש"מ

משחקים ונהנים (1)

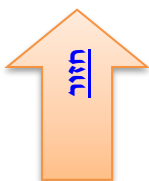
מושגים במהפך הציוני במישור החוף

1. ישיבה במעגל.
2. מתנדב עובר מחוץ למעגל ומקיף אותו, אגב כך הוא נוגע בכתף של אחד התלמידים ואומר מושג מסדנת המהפך הציוני במישור החוף.
3. התלמיד שנוגעים בכתפו רודף אחר הנוגע, הנרדף צריך להיכנס למעגל במקום הרודף בלי להיתפס.
4. כשהמושג אינו קשור לסדנה, התלמיד שטעה ייתן משכון.
5. בסוף המשחק יפדו את המשכונות במשימה.

פיקולו כיוונים

המורה או מש"צ נותנים הוראות לביצוע לקבוצה שיש בהן ציון כיוון. הוראות שיש בהן את המילה "פיקולו" יש לבצע, מיתר ההוראות יש להתעלם. משתתף אשר אינו ממלא אחר הוראה שהופיעה בה המילה "פיקולו" או שביצע הוראה שאין בה מילה זו, נפסל.

בנימינה – מושבה של יסמין מביצות ממאירות לגן יסמין פורח

”ופה אני רוצה ליצור יישוב חקלאי משוכלל אשר יהיה מופת לרבים”

(בנימין רוטשילד)

בית הראשונים בבנימינה, צילום: הדס עברון, מתוך: [ויקיפדיה](#)

ימי בנימינה

משימות לתלמידים

שמות התלמידים בחוליה: _____

כיתה: _____

1. בידיכם מפה וכתבי חידה המתייחסים לאתרים במושבה.

2. משימתכם :

• הגיעו אל האתרים בעזרת המפה.

• ענו על השאלות בעזרת המידע שבאתרים ובעזרת עוברים ושבים (פנו בנימוס).

• צלמו עצמכם (בדרך יצירתית) באתרים, ובסוף המשימות הראו את התצלום למורה.

3. התנועה מאתר לאתר תעשה בהתאם להנחיות שבכתב החידה.

4. להקפיד ללכת במדרכות בלבד ולחצות כבישים במעברי חצייה.

5. יש להקפיד לשתות ולחבוש כובע לאורך כל היום.

6. אין לגעת ברכוש שאינו שלכם ובחפצים חשודים.

7. במקרה הצורך, להתקשר למורה _____

8. בית האיכר לוי הוא תחנתכם האחרונה במסלול. עליכם להגיע לשם בשעה

שנקבעה, גם אם לא סיימתם את כל המשימות.

בהצלחה ובהנאה

צוות שלי"ח וידיעת הארץ

1. בכיכר המושבה, במקום גבוה ומכובד, ניצב לו בית אחד ומיוחד, מבנה ציבור מרשים, ששימש במושבה גברים ונשים. בימי בר מצווה ובחגים, באו לתוכו בני המושבה להיוועד. בראשו כיפה והוא מופיע במפה.

א. זהו _____

ב. האיש שמכספו הבית נבנה רכש גם את אדמות המושבה.

מי האיש? _____

ג. מי היה רבה הראשי של ארץ ישראל באותה עת? הרב _____

ד. לדעתכם, מדוע הוקם המבנה במקום גבוה? _____

_____

ה. מה בטופוגרפיה של השרון אפשר את הקמת המבנה במקום גבוה? _____

2. ממזרח למבנה הראשון אני עומד, במרחק צעדים ספורים ממנו. בתחילה מים למושבה סיפקתי ולבסוף עליה שמרתי.

א. בתחילה שימשתי _____

ב. לדעתכם, מדוע דווקא כאן אני עומד? _____

ג. בסוף שימשתי _____

ד. למה שימש המכל שבצד? _____ מה משמעות המילה?

_____

3. הגיעו לרחוב המייסדים פינת קרן היסוד, שם המרפאה הראשונה ושלט שיגלה את הסוד.

א. איזו מחלה פגעה בחלוצי המושבה? מחלת ה_____

ב. מה אתם יודעים על המחלה? _____

ג. תארו את פגיעתה במתיישבים הראשונים. _____

ד. שם התרופה לה: _____

4. המשיכו ברחוב המייסדים, הרחוב הראשי באותם ימים.

מול הבנק הלאומי עומד דקל תמיר, ולמרגלותיו שלט שמסביר.

אחד מבני המושבה זוכר את הדקלים מילדותו: "כאשר הכרתי אותה (את בנימינה) הייתה

בת שנתיים ואנוכי עודני נער... באותם ימים, עצי הדקלים שברחוב המייסדים היו נמוכים

ממני." (פולק, זיכרונות מראשיתה של בנימינה)

- א. מהו סוג הדקל הנטוע? _____
- ב. מה גיל הדקל? (זהו גילה של המושבה) _____
- ג. האם הדקלים הללו מוכרים לכם ממקומות אחרים בארץ? מהיכן?

5. המשיכו ללכת ברחוב המייסדים עד לבית מספר 31. הציצו לחצר הבית ומצאו את הגידול החקלאי שייחד את בנימינה. הפרח גדול וצהוב ומפיץ ריח טוב. שימש לייצור בשמים במושבה.

- א. שם השיח _____
- ב. לאחר ויכוחים קשים ומרים, הוחלט להעסיק בענף זה פועלים עבריים. מטבריה באו משפחות גדולות, וקטיף הפרחים ניתן בידיים עבריות.
- היה זה בשנים _____

6. לרחוב המייסדים 9 מהרו להגיע, שם תראו את אחד מבתי המייסדים, בשלט שסגנונו כבר מוכר, תמצאו את שם האיכר ששם גר.

- שם האיכר _____
- איזו חברת התיישבות הקימה את בנימינה? _____
- מה פירוש שם החברה בעברית? _____ (אפשר להיעזר בחבר טלפוני).

באיזו שנה הוקם הבית? _____

קראו את התיאור שלהלן:

”במושבה שלנו היו כ-40 בתים והיה שוויון מלא בין המתיישבים... הבתים היו בלי מטבח, בלי חדר אמבטיה ובלי שירותים... בכל חצר הייתה רפת ובה פרות חולבות... בכל בוקר הבאנו למחלבה שהייתה במרתף בניין המועצה דהיום את החלב.” (פולק, זיכרונות מראשיתה של בנימינה)

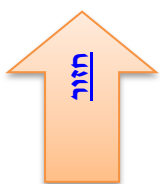
א. במה שונה הבית מביתכם?

_____

_____

ב. זהו לפחות שני עצים הגדלים בחצר _____

סוף טוב. הגעתם לסוף המשחק. מכאן נמשיך בסיור כקבוצה אחת.

ימי בנימינה (3) – תשובות למורה

1. בכיכר המושבה במקום גבוה ומכובד, ניצב לו בית אחד ומיוחד, מבנה ציבור מרשים, ששימש במושבה גברים ונשים – בימי בר מצווה ובחגים באו לתוכו בני המושבה להיוועד. בראשו כיפה והוא מופיע במפה.

א. זהו בית הכנסת תפארת ישראל.

ב. האיש שמכספו הבית נבנה רכש גם את אדמות המושבה

מי האיש? הנדיב הידוע בנימין רוטשילד.

ג. מי היה רבה הראשי של ארץ ישראל באותה עת? הרב קוק.

ד. לדעתכם, מדוע הוקם המבנה במקום גבוה? כדי לתת לו מקום של כבוד ושל הדר ושייראה

בכל מקום במושבה. זה היה המקום המרכזי במושבה.

ה. מה בטופוגרפיה של השרון אפשר את הקמת המבנה במקום גבוה? רכס הכורכר.

2. ממזרח למבנה הראשון אני עומד, במרחק צעדים ספורים ממנו. בתחילה מים למושבה סיפקתי ולבסוף עליה שמרתי.

א. בתחילה שימשתי ברכת מים, מגדל מים.

ב. לדעתכם, מדוע דווקא כאן אני עומד? כדי שיכולו להזרים את המים, בניצול הגרוויטציה,

ממקום גבוה אל בתי המושבה, שנמצאים במפלס נמוך.

ה. בסוף שימשתי מגדל תצפית.

ו. למה שימש המכל שבצד? סליק. מה משמעות המילה? מלשון הסלקת (הסתרת) נשק.

3. הגיעו לרחוב המייסדים פינת קרן היסוד, שם המרפאה הראשונה ושלט שיגלה את הסוד.

א. איזו מחלה פגעה בחלוצי המושבה? מחלת הקדחת.

ב. מה אתם יודעים על המחלה?

ג. תארו את פגיעתה במתיישבים הראשונים. רבים מהמתיישבים הראשונים נפטרו

ממחלת הקדחת, כולל ילדים. משפחות שלמות נפגעו במחלה.

ד. שם התרופה לה: כינין.

4. המשיכו ברחוב המייסדים, הרחוב הראשי באותם ימים.

מול הבנק הלאומי עומד דקל תמיר, ולמרגלותיו שלט שמסביר.

אחד מבני המושבה זוכר את הדקלים מילדותו:

“כאשר הכרתי אותה (את בנימינה) הייתה בת שנתיים ואנוכי עודני נער... באותם ימים, עצי

הדקלים שברחוב המייסדים היו נמוכים ממני” (פולק, זיכרונות מראשיתה של בנימינה)

א. מהו סוג הדקל הנטוע? **ושינגטוניה חסונה**.

ב. מה גיל הדקל? (זהו גילה של המושבה) _____ **(בהתאם לשנה שבה מתקיים היש"מ)**

ג. האם הדקלים הללו מוכרים לכם ממקומות אחרים בארץ? מהיכן?

זיכרון-יעקב, חדרה, מקווה-ישראל, פרדס-חנה ועוד.

5. המשיכו ללכת ברחוב המייסדים עד לבית מספר 31. הציצו לחצר הבית ומצאו את הגידול

החקלאי שייחד את בנימינה. הפרח גדול וצהוב ומפיץ ריח טוב. שימש לייצור בשמים במושבה.

ג. שם השיח **יסמין**.

ד. לאחר ויכוחים קשים ומרים, הוחלט להעסיק בענף זה פועלים עבריים. מטבריה באו

משפחות גדולות, וקטיף הפרחים ניתן בידיים עבריות.

היה זה בשנים 1925-1927.

6. לרחוב המייסדים 9 מהרו להגיע, שם תראו את אחד מבתי המייסדים, בשלט שסגנונו כבר

מוכר, תמצאו את שם האיכר ששם גר.

א. שם האיכר **לוי**.

ב. איזו חברת התיישבות הקימה את בנימינה? **פיק"א**.

ג. מה פירוש שם החברה בעברית? **חברה להתיישבות יהודית בארץ ישראל**.

ד. באיזו שנה הוקם הבית? **1922**.

קראו את התיאור שלהלן:

"במושבה שלנו היו כ-40 בתים והיה שוויון מלא בין המתישבים... הבתים היו בלי מטבח,

בלי חדר אמבטיה ובלי שירותים... בכל חצר הייתה רפת ובה פרות חולבות... בכל בוקר

הבאנו למחלבה שהייתה במרתף בניין המועצה דהיום את החלב." (פולק, זיכרונות

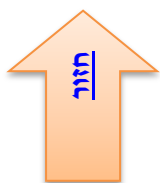
מראשיתה של בנימינה)

ג. במה שונה הבית מביתכם?

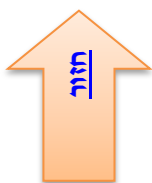
ד. זהו לפחות שני עצים הגדלים בחצר **זית, תפוז, תות**.

סוף טוב. הגעתם לסוף המשחק. מכאן נמשיך בסיור כקבוצה אחת.

דיוקנו של זאב ז'בוטינסקי על שטר של מאה (4)

דיוקנו של זאב ז'בוטינסקי מופיע על שטר של מאה שקל. בצדו האחד של השטר מופיעים מבנה שוני ודקל וושינגטוניה, ומצדו האחר חומת העיר ירושלים.

צופים אל המרחב מהמחצבה (5)

.1

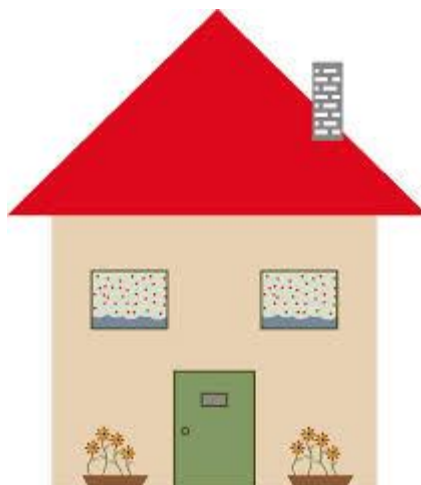

ה +

~~מ~~

.2

___ נ ___

.3

מע'

ה + _____

+ _____

מד'

ה + _____

+ _____

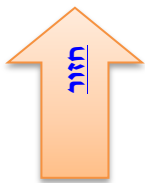
_____

_____

_____

_____

צופים אל המרחב מהמחצבה (6) – תשובות והרחבה למורה

תשובות לחידות בציורים

1. גבעת הפועל 2. בית-חנניה 3. אור-עקיבא 4. בנימינה מערב 5. בנימינה מזרח 6. נחל תנינים
7. בקעת הנדיב

הצעה לפעילות

כל חוליה מקבלת בריסטול שבו ציון נקודת תצפית וכרטיסיות של שמות יישובים ושל שכונות בבנימינה (כולל אלה המופיעות בחידות הציורים).

המשימה – להניח את הכרטיסיות על הבריסטול בהתאם למיקום היישובים והשכונות בשטח (ביחס לנקודה שממנה מתקיימת התצפית).

הוראות לעריכת התצפית

הכרת שכונותיה של בנימינה ודרך התפתחותה ההיסטורית בהקשר לתבליט האזור

א. סריקת הנוף ממזרח למערב.

ב. נקודת תצפית בחוטם הכרמל – הדגשת המפגש של שני אזורים גאוגרפיים: דרום הכרמל וצפון השרון. אנו בדיוק בגבול ביניהם.

* ממזרח: בקעת הנדיב – אזור חקלאי המשמש את חקלאי זיכרון-יעקב, בנימינה וגבעת-עדה; נחל תנינים מנקז את מי הבקעה לים.

* מדרום-מזרח: המושבה הוותיקה (1922), אפשר לראות את גבעת הכורכר ואת אזור בית הכנסת.

* מדרום: נחל תנינים למרגלותינו; אדמה חקלאית; ועל גבעת כורכר נמוכה – שאליה נגיע – שכונת גבעת הפועל, שנוסדה ב-1929 (נקודה 13 במפת היש"מ עמ' 5 מציינת את בית משפחת מנור).

* מסילת הברזל חיפה-תל-אביב; מעבר למסילה, על גבעת כורכר גבוהה יחסית, שכונת העולים של שנות החמישים (1950).

* מדרום-מערב: אור-עקיבא; קיסריה ותחנת הכוח "אורות רבין".

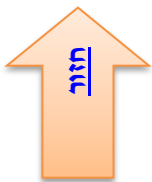
* ממערב: בית-חנניה.

סיכום התצפית בהדגשת המהפך הציוני

1. בתצפית בולטת העובדה שעל גבעות הכורכר יושבות השכונות של בנימינה, ואילו השטחים החקלאיים נמצאים בעמקים.

2. רכסי הכורכר קרובים מאוד לחוטם הכרמל וחוסמים את זרימת המים לים התיכון.

3. נחל תנינים, שמנקז את המים מרמות מנשה ממזרח ומבקעת הנדיב, זורם במעבר צר בין חוטם הכרמל לרכס הכורכר. לאורך תקופות רבות בהיסטוריה, המעבר היה חסום ונוצרו ביצות במקום זה.
4. החלוצים מייסדי בנימינה ואחרים פרצו את המעברים ואפשרו את זרימת המים בנחל לים וכך ייבשו את הביצות ובמקומן זרעו שדות חקלאות ירוקים והקימו מושבה מבוקשת למגורים.
5. מסילת רכבת ומערכת כבישים מהירים מקשרים בין המושבה למרכז ולפריפריה (סלילתם של כביש החוף ושל מסילת הברזל התאפשרה לאחר ייבוש הביצות).

בית הקברות (7)

בשורות הקברים 25-27, נמצאים קברי מייסדים. על חלק מהמצבות תבליטים דומים.

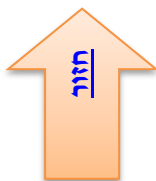
מה משותף לשלושת הקברים ומה משמעות הסמל?

כל הנפטרים שייכים למשפחת לוי, הסמל מבטא את תפקיד הלוויים: לצקת מים על ידי הכוהנים לפני ברכת הכוהנים.

ג

ב

א

המסר ערכי: באחריותי לתרום את חלקי להמשך המעשה הציוני.
באחריותי לסייע בשימור ערכי מורשת ונוף הקשורים בסיפור ההיסטורי של המהפך הציוני במישור החוף.

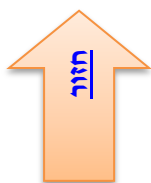
כללי שיחה

- א. שיחה במעגל.
- ב. דיבור ברשות.
- ג. משפט קצר.
- ד. הקשבה.
- ה. תגובה עניינית ולא-שיפוטית.

שאלות מנחות

1. באיזה משפט מהמשפטים הכתובים על מצבות הקברים בחרתם ומדוע?
2. מה למדנו היום שהיה חדש עבורכם?
3. באילו מהדברים שראיתם במהלך היש"מ בא לידי ביטוי המעשה הציוני?
4. מה החשיבות בשימור ערכי מורשת ונוף הקשורים לסיפור ההיסטורי של המהפך הציוני במישור החוף? מהי משמעות הדבר עבורך?
5. מהי בעיניך עשייה ציונית היום וכיצד אתה יכול לתרום למעשה הציוני בחיי היומיום?

המורה יסיים בשיר "[ימי בנימינה](#)" של אהוד מנור.

תמונות האתרים שבמסלול (9)

צילום: גבי אברהם

בית הראשונים

בית הכנסת "תפארת בנימין"

בית הנוטרים

וושנינגטוניה חסונה

צמח היסמין

בית האיכר לוי

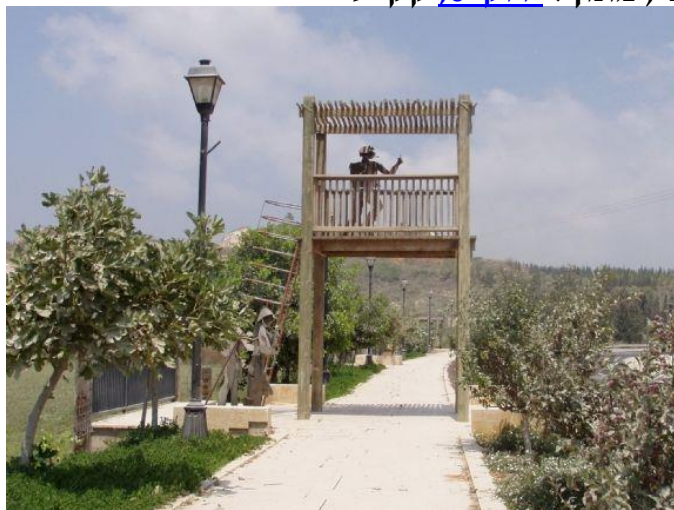
בית ליפין, מהקבוצה הקליפורנית

בית משפחת אולמרט

טיילת שוני, מתוך: [ירוק-e](#), קק"ל

מחצבת בנימינה

יקב בנימינה

בית משפחת מנור

קברו של אהוד מנור

חזור

ביבליוגרפיה מומלצת

- זאב, ענר (עורך) (1996), **סיפורי מושבות**, תל-אביב: משרד הביטחון.
- לנגבוים, שלומית (2007), **ברכבת וברגל, סיורים ברכבת במרכז הארץ ובדרומה**, ירושלים: משרד החינוך.
- מחנאי, ישעיהו (1952), **נחלת ז'בוטינסקי – תולדותיה של התיישבות בית"רית**, תל-אביב: המרכז להתיישבות של תנועת החירות בית"ר.
- עבר, הדני (עורך) (1953), **בנימינה הכפר על שם הנדיב הידוע**, מועצה מקומית בנימינה.

קישורים אינטרנטיים נוספים

- [בית הכנסת "תפארת בנימין"](#), יואב שפרונג, באתר גפן.
- [בית חרושת סילקט](#), מתוך: אתר **תל-אביב 100 שנה**, האינציקלופדיה העירונית.
- [בנימינה](#), העמותה לשימור ולשחזור עבר המושבה.
- [הקמת בנימינה](#), אתר מט"ח.
- [חומר למחצבה](#) – מחצבת בנימינה ביוטיוב.
- [יקב בנימינה](#), אתר היקב.
- [יקבי בנימינה](#) – סרטון תדמית וטיוב.
- [מושבות הברון](#).
- [ראשיתה של בנימינה](#), בתוך: אתר המועצה בנימינה-גבעת-עדה.
- [הקמת המושבה בנימינה](#) בתוך: תולדות, אתר ההיסטוריה מט"ח.
- [תל צור, בניגוד לדעתו של זבוטינסקי](#), יואל איתאל, בתוך: אתר מגזין.

